

Сьогодні — 150 років з дня народження Фрідріха Енгельса

ВОЛОДАР ВЕЛИКОЇ ІСТИНИ

«Ім'я і життя Енгельса повинні бути знайомими кожному робітникові».

(В. І. Ленін).

Це було взимку 1845 року. Двоє молодих людей їхали в поштової кареті з Парижу до бельгійського кордону. Вони коротали довгий шлях у жваві бесіди, а то й в пісні. Її затагував молодший, щоб розсіяти глибоку задуму, яку ммерно намагався подолати старший.

Карл Маркс — він був старшим — кидав Францію за розпорядженням поліцейської префектури. Молодшим був його друг, його геніальний соратник — двадцятип'ятирічний Фрідріх Енгельс.

Він був сином німецького фабриканта з рейнського міста Бармен.

Дуже обдарований, життєрадісний і трудолюбивий хлопець, він був невтомним в пізнанні: математика, мова (про нього будуть потім говорити, що Енгельс навіть заїкається на 20 мов), літерату-

ра, історія... І дуже рано в ньому розвинулось гостре соціальне чуття, непримиренність до пригнічення і несправедливості.

Намагаючись розрушити крамольну настроєність сина, батько заставляє юнака покинути гімназію й зайняти місце за конторкою — в надії, що комерція наведе Фрідріха на «правильний шлях». Якби він міг передбачити, Енгельс-старший, на що буде його син використовувати прибутки з підприємств, як ґрунтовно підтримає, в тому числі і матеріально, великий подвиг Маркса, і перші кроки європейського пролетарського руху!

Ось як визначив суть свого життя 18-річний Енгельс: «Я шукаю істину всюди, де тільки надіюсь знайти хоча тінь її...»

Він перемагає прищеплені сім'єю і суспільством релігійні догмати; він з пристрасним захопленням осмислює філософські течії і глибини наук, проголошуючи свій девіз: «Те, що відвертає наука... те не повинно більше існувати».

І паралельно, особливо після переїзду в Англію в 1842 році, в Манчестер, на службу в торговий дім, одним з пайщиків якого був його батько, продовжує уважно вивчати становище трудового народу. Наслідком цих спостере-

жень і досліджень стала книга «Становище робітничого класу в Англії».

Природно, що перша ж зустріч Енгельса з Марксом в Парижі в серпні 1844 року виявила повну єдність їх світоглядів, їх поглядів, інтересів, життєвих ідеалів. Тоді і почалась та велика дружба великих людей, про яку В. І. Ленін скаже, що вона перевершує «всі найшоршавіші оповідання древніх про людську дружбу».

Починаються роки спільної, героїчної і дуже різноманітної революційної роботи. Тут і основні теоретичні праці, що зводять величезну будівлю наукового комунізму (в першу чергу «Німецька ідеологія», де Маркс і Енгельс вперше всесторонньо розвивають матеріалістичне поняття історії). І колосальна практична діяльність по збиранню сил одиноким і створення в 1847 році «Союзу комуністів» — прообразу пролетарської партії, програмою якого став «Маніфест Комуністичної партії».

РЕВОЛЮЦІЯ 1848 року, що спалахнула спочатку у Франції, а потім в Німеччині, привела Енгельса на батьківщину. Разом з Марксом він видає в Кельні «Нову Рейнську газету», яку В. І. Ленін назвав «кращим неперевіреним органом революційного

(Закінчення на 2-й стор.)

В ІНТЕРЕСАХ ДЕРЖАВИ, В ІНТЕРЕСАХ НАРОДУ

З палкою заінтересованістю і почуттям великої відповідальності учасники Всесоюзної наради голів виконкомів сільських і селищних Рад депутатів трудящих обговорювали шляхи дальшого поліпшення діяльності Рад, їх завдання по підсиленню в життя накреслених партії, по гідній зустрічі XXIV з'їзду КПРС.

26 листопада у Великому Кремльському Паладі відбулось пленарне засідання.

Тепло зустріли присутні товариші Г. І. ВОРОНОВА, Д. С. ПОЛЯНСЬКОГО, М. А. СУСЛОВА.

Було заслухано повідомлення про роботу восьми секцій, на яких попередньо детально розглядалися найважливіші питання діяльності сільських і селищних Рад.

На пленарному засіданні виступив міністр сільського господарства РРФСР Л. Я. ФЛОРЕНТЬЄВ.

Тепло зустрінули присутні на нараді з промовою виступив член Політбюро ЦК КПРС, секретар ЦК КПРС М. А. СУСЛОВ. Промова М. А. Суслова була вислухана з великою увагою і не раз переривалась оплесками.

Одностайно учасники наради прийняли лист Центральному Комітетові КПРС, Президії Верховної Ради СРСР, Раді Міністрів СРСР.

Голова Президії Верховної Ради РРФСР М. О. Яснов оголошує «Всесоюзську нараду голів виконкомів сільських і селищних Рад закрито».

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Рік видання XI
№ 143 (1311).

СУБОТА, 28 Листопада 1970 р.

Ціна 3 коп.

ПІТАННЯ питань. Причина і наслідок, початок і кінець усякої дії чи явища, звичайна людська цікавість і жадоба пізнати у тому короткому слові: як! Ми не прагнемо показати його у всеоб'ємності, а звужуємо зміст питання до фрази: як Олександрійський райком комсомолу організує пропаганду передового сільськогосподарського досвіду серед молодих виробничиків?

Як видно, темою нашої розмови є лише пропаганда, тільки досвід, її форми і методи, що їх застосовує райком комсомолу. Поширення передового досвіду займаються партійні, радянські, господарські органи, науково-дослідні установи, навчальні заклади. Вони охоплюють всіх працюючих. Чи ж варто райкому комсомолу виділяти із загалу молодих працівників сільськогосподарства, чи не виявиться він у невдачній ролі дублера? Запитують не для риторички, сумніви такого порядку подекуди властиві ком-

сомольським керівникам, і це, як правило, негативно позначається на організаційній діяльності.

Молода доярка, молодий тракторист завжди трохи в левійшому становищі порівняно із тими, хто працює роки, десятиліття. Молодим бракує власного досвіду, вони здебільшого не пережили значних не-

Райком і його стиль

А ЯК САМЕ?

- НЕ В РОЛІ ДУБЛЕРА
- ДІЛОВА ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ
- СЛОВО — ЗА ПОСТІЙНОЮ КОМІСІЄЮ

вдач і великих перемог, котрі викликають розсудливість, вміння шукати вихід. Вони не знають, як скористатися слушною порадою, по черпують із спеціального журналу, коли працюють в умовах, трохи відмінних від описаних. Але ж завтра, післязавтра їм належить зайняти місця старших товаришів і нести весь тягар особистих відповідальностей за виробничі успіхи і промахи. Треба, щоб тої хвилини сума знань і досвіду молодих не була меншою суми знань і досвіду старших.

Особне становище юнаків та дівчат і підказує нам потребу додаткової роботи з ними в справі засвоєння найкращих надбань трудівників села, вимагає впровадження чіткої системи пропаганди і поширення передового досвіду, яка б охоплювала всю працюючу

молодь. На основі таких міркувань і буде свою діяльність Олександрійський райком комсомолу. Попри значні недоліки, котрі трапляються частіше, ніж хотілось би, він домагаться загально позитивного результату.

ГОЛОВНИМИ ланками в ланцюгові численних заходів є, очевидно, школа молодого

хлібороба, створена при сільському профтехучилищі № 3, і школа передового досвіду при зооветеринарному технікумі. На їх заняття запрошуються бригадири рілнничих і тракторних бригад, ланкові механізованих ланок, групкомсрги комсомольсько-молодіжних колективів механізаторів і тваринників. Вони слухають кваліфіковані лекції, розповіді про новаторство передовиків сільського господарства, одержують конкретні рекомендації щодо застосування їх прийомів праці. Згадані школи стали координуючими центрами, звідки ниточки постійного зв'язку тягнуться в усі господарства району. В кожному колгоспі, радгоспі набули великої популярності успіхи бригад О. В. Гіталова, Василя Моторного. Поаснодно створені школи молодих гіталовців, близько 20 комсомольсько-молодіжних механізованих ланок вирощують пропасні з мінімальними затратами ручної праці.

За прикладом гіталовців у

колгоспі імені Кірова в дві зміни організована робота трактористів, спеціальна бригада механізаторів обслуговує тваринницькі ферми, проводить складні ремонти механізмів, що застосовуються на фермах. Комсомольська організація колгоспу має цілковиту підтримку комуністів, секретар парторганізації Олександр Павлович Єфремов іде назустріч побажанням молодих.

РАЙКОМ комсомолу чітко поставив підсумки змагання молодих виробничиків. Введено за правило: первинні комсомольські організації підсумовують роботу тваринників і механізаторів щомісяця і насилають дані в райком. Тут вони аналізуються щоквартально, коли йдеться про тваринництво, і по закінченні певного періоду робіт — у рілнничстві. Картина постійно змінюється, одні передовики заступають інших. Ще недавно першість серед молодих доярок належала Любі Фатовенко, а сьогодні — Катерині Мовчанову.

(Закінчення на 2-й стор.)

ПІСЛЯЗАВТРА СПОВНЮЄТЬСЯ 50 РОКІВ УСТИНІВСЬКІЙ РАЙОННІЙ КОМСОМОЛЬСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

50
ВІК
ЮНІ

50 років — строк великий. Але комсомол за цей час ще більше помолодів, зміцнів, Судіть самі. Перших комсомольців Устинівщини на пальцях перерахуєш. А зараз районна організація налічує 1826 членів Спілки. Вони об'єднані в 50 первинних організацій. А яку славу здобули собі!

Тракторист колгоспу «Більшовик» Григорій Бадиченко за 10 місяців виробив 1100 гектарів умовної оранки. Доярка цієї ж артілі Галина Рудь за висоні надолі молока

зайняла перше місце серед комсомольців району. Її показник — 3 тисячі літрів молока за 10 місяців.

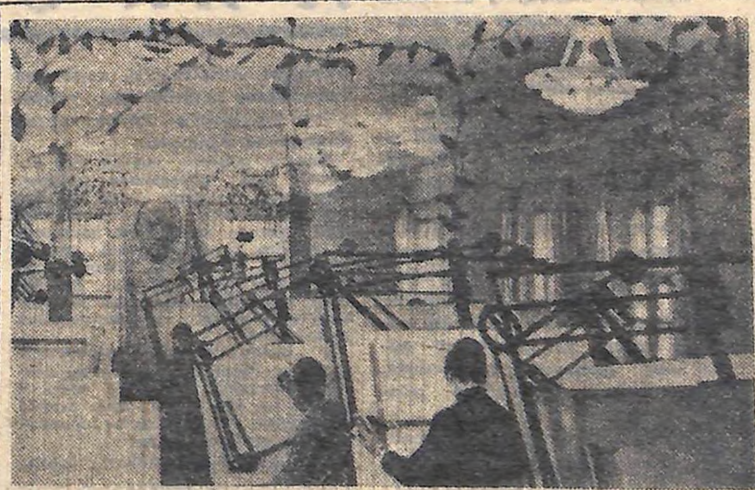
Колгосп імені Петровського по праву гордиться комсомольцем Олександром Кушніровим. Він своїм комбайном за сезон зібрав 260 гектарів зернових, намотавши 8 тисяч центнерів хліба.

А як не згадати молодих механізаторів Сагайдацької птахофабрики! Це вони першими в районі почали боротися за право називатися

колективом імені XXIV з'їзду КПРС і закликали наслідувати їх приклад всі комсомольсько-молодіжні колективи району.

Важко перерахувати все те хороше, що зробили комсомольці Устинівщини.

В день свого ювілею вони зберуться в районному Будинку культури, щоб ще раз переглянути свої діла, зважити можливості, щоб сказати щире спасибі Мавчанову, Федору Трохимовичу Обідюхову, Ользі Михайлівні Доценко і багатьом іншим, кого ми шанобливо іменуємо першими комсомольцями.

На фото: в конструкторському бюро Кіровоградського заводу тракторних гідроагрегатів.

Фото В. КОВПАКА.

ВОЛОДАР ВЕЛИКОЇ ІСТИНИ

(Закінчення).

пролетаріату». Газета проіснувала лише один рік, але Енгельс встиг написати за цей час більше сотні статей, кореспонденцій, гострих політичних коментарів. Чудове знання мов дозволило Енгельсу слідувати за французькою, англійською, італійською, іспанською, бельгійською пресою.

Особливо яскраво проявився дійсно революційний характер газети під час повстання паризьких робітників в червні 1848 року. В статтях про червневий повстання Енгельс вперше виступив і як військовий теоретик пролетаріату, зробив ряд важливих висновків про характер, значення і методи барикадної боротьби, заклали початкові ідеї Марксового вчення про збройне повстання.

Після поразки революції 1848—1849 років Енгельс слідом за Марксом емігрував в Англію і поселився в Манчестері. Продовжують роки напруженої праці. Вдень — години «самої комерції» в манчестерській конторі, увечері — величезна публіцистична робота, в тому числі і на допомогу Марксу.

Зате був закінчений і том «Капіталу». І Карл Маркс пише другу: «Тільки тобі я зобов'язаний тим, що це стало можливим. Без твого самопожертвування заради мене я нізащо не міг би подолати всю величезну роботу по трьох томах. Обіймаю тебе, повний вдячності». Привіт, мій дорогий, привіт друзі!»

Не припиняв Енгельс і своєї колосальної теоретичної роботи. Він розробляє філософську частину марксистської теорії. В 70-х роках створює два видатних твори: «Анти-Дюрінг» і «Діалектику природи». Сам Енгельс характеризував «Анти-Дюрінг» як «енциклопедичний нарис нашого поняття філософських, природничонаукових та історичних проблем».

«Діалектику природи» він не зміг закінчити. Смерть Маркса примусила його перервати свої дослідження і віддати всі сили і час керівництву міжнародним робітничим рухом і завершенню II і III томів «Капіталу». Але і в незакінченому вигляді «Діалектика

природи» є величезним пам'ятником філософської думки.

Видатним філософським твором останнього періоду життя Енгельса стала його праця «Людвиг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії», де він різноманірно розкрив ставлення марксизму (тобто діалектико-матеріалістичної філософії) до класичної німецької філософії, що передувала (особливо до філософії Гегеля і Фейєрбаха), як до одного з його теоретичних джерел.

НАДЗВИЧАЙНО суттєвим був внесок Енгельса і в створення марксистської політичної економії. Відома його роль в публікації «Капіталу» Маркса, який В. І. Ленін вважав працю двох — Маркса і Енгельса. Виконати цю роботу Енгельс зміг перш за все тому, що був великим вченим-економістом.

Енгельсу належить розробка проблеми соціально-економічних та ідейних передумов виникнення наукового комунізму, його місце в розвитку соціалістичної мислі. Він сформував ті два великих відкриття, які були зроблені Марксом: матеріалістичне поняття історії і теорія додаткової вартості. Саме вони стали науковим обґрунтуванням неминучості і необхідності соціалістичної революції та історичної місії робітничого класу.

Великий внесок Енгельса в розробку вчення про пролетарську партію. В 1895 р. він писав: що «для того, щоб пролетаріат у вирішальний момент був достатньо сильним і міг перемогти, необхідно... щоб він створив особливу партію, що відрізняється від всіх інших і протистойть їм, визнає себе як класову партію». Причому необхідність пролетарської партії була обґрунтована не тільки для переходу боротьби за завоювання і зміцнення влади, але й для періоду будівництва комуністичного суспільства.

Особливу увагу звертає Енгельс на проблеми правильного поєднання національних та міжнародних завдань, рішуче засуджував будь-яку спробу ізолюватися від участі в загальній боротьбі.

Залишається цінною і по цей день розробка Енгельсом стратегії і тактики боротьби робітничого класу в її діалектичному розвитку.

Наче підсумовуючи внесок Енгельса, В. І. Ленін писав: «Що не можна зрозуміти марксизм і не можна цілком викласти його, не рахуючись з усіма творами Енгельса».

ДО останніх днів життя Енгельс вів бурхливу, практично революційну діяльність.

З моменту заснування в Лондоні в 1864 році Міжнародного Товариства Робітників (І Інтернаціоналу) Енгельс брав активну участь в ньому, листувався з багатьма діячами міжнародного робітничого руху, пояснював їм лінію Генеральної Ради, борючись з різними опортуністичними течіями. За позицією Маркса він був вибраний в Генеральну Раду Інтернаціоналу.

В дні Паризької комуні Енгельс разом з Марксом надав велику допомогу повстанцю пролетаріату. Він давав комунарам важливі поради, в тому числі по питаннях ведення воєнних дій. Виступаючи на засіданні Генеральної Ради з повідомленням про революцію в Парижі, Енгельс головну увагу зосередив на розкритті її характеру і суті.

Після розгрому комуні в обставині трагедії комунарів і соціалістів, Енгельс писав матері:

«Тобі відомо, що в моїх поглядах, яких я дотримуюсь ось вже 30 років, нічого не змінилось. І для тебе не повинно бути несподіваним, що я, який поділюю від мене вимагали, став би не тільки захищати їх, але й виконав би свій обов'язок у всіх інших відношеннях. Ти соромилася б за мене, якби я цього не зробив».

Після смерті Маркса на Енгельса ліг весь тягар керівництва міжнародним робітничим рухом, йому треба було «зберегти ті багаторічні ниті з всіх країн, які добровільно сходились в кабінет Маркса». Саме дякуючи Енгельсу міжнародні зв'язки між пролетаріатами різних країн, що виникли в роки І Інтернаціоналу, не розпались, а розширились і зміцніли, що привело в остаточному підсумку до створення II Інтернаціоналу.

В свій час Енгельс, характеризуючи епоху Відродження, підкреслював, що це була «епоха, яка потребувала титанів і яка породила титанів по силі думки, пристрасті і характеру, по багатосторонності і вченості». Істинним титаном — великим мислителем і борцем був і Фрідріх Енгельс, вождь трудящих і експлуатованих всього світу.

М. УЗАР.

«Карл Маркс і Фрідріх Енгельс в редакції «Нової Рейнської газети».

Художник Е. САПІРО.

«Фрідріх Енгельс на парикалах революційної армії в Південній Німеччині (траєць 1849 рік)». Художник В. ЩЕГЛОВ.

ВІД РОСІЇ — СТЕПНЯК

НАШ ЗЕМЛЯК — ДРУГ ЕНГЕЛЬСА

«Російський друг Енгельса» так називається книга Євгені Таратута, яка вийшла друком у видавництві «Советская Россия» напередодні 150-річчя від дня народження пролетарського вождя. Ця книга розкриває одну з малопроцитаних сторінок революційного руху другої половини XIX століття, розповідає про зворушливу дружбу соратника Карла Маркса з російським революціонером-народником і письменником, нашим земляком Степняком-Кравчинським, про їх спільну участь в боротьбі. Автор, правда, значно розширює сюжетну канву свого твору, який є не лише розповіддю про стосунки і співробітництво двох людей, але й показує міжнародні зв'язки російського революціонера-народника. Ці цінні закономірності, в якому законі, в якому історичній емігрувати за кордон. С. Степняк-Кравчинський, як і багато інших російських політемігрантів, — один із славних героїв боротьби із самодержавством, який брав діяльну участь в міжнародному революційному русі, впливав на розвиток повільної боротьби в Європі, на свідомість російських кріпак-пролетаріатів. Ці міжнародні зв'язки полягали в обмін досвідом, в співробітництві і тісній дружбі з багатьма політичними діячами Заходу.

Час мало зберіг документів про життя і діяльність Степняка-Кравчинського, але найяскравіші з них — про дружбу з Фрідріхом Енгельсом, яка ніби освітлена зорею світлого майбуття, за яке вони обидва боролися. І хоч значення революційної діяльності Енгельса і Степняка було не однаковим і навіть дуже різним, та вони обидва були чесними і сміливими бійцями за одну велику справу. Нерідко розходяться в поглядах, Енгельс і Степняк нерідко і об'єднували свої зусилля в револю-

ційному русі для блага трудящих всього світу. Не забуваючи про обмеженість світогляду Степняка-Кравчинського і його помилки, ми не можемо забути й про те, що протягом кількох років він гідно представляв революційну Росію в Західній Європі.

Ось той фон, на якому Є. Таратута будує свою розповідь. Скупі, але яскраві факти з життя Степняка-Кравчинського, подані в хронологічному порядку, створюють, так би мовити, документальну біографію, в якій особисте тісно переплітається з громадським, загальнонародним. Кількома словами, ніби мазками пензля, малює автор місця, де народився Степняк «в родових степах України майже загублене маленьке село з дивною назвою Новий Стародуб». А далі, коротко, про навчання, студентські роки, участь в русі народників. Навіть про речування сміливий акт — вбивство Сергієм Кравчинським шефа жандармерії Мезенцева — коротко: «Нечувана удача! Палача вбито! А Кравчинському вдалося сховатися».

Основна увага в книзі відведена лондонському періоду життя Степняка-Кравчинського, його стосункам і співробітництву з Фрідріхом Енгельсом.

16 липня 1884 року Степняк зустрівся з Енгельсом, який прийняв його дуже тепло, просто. З цього дня почалися їх співробітництво, дружба, які обидва дуже цінили. Це засвідчують документи, листи, що наводяться в книзі. Про це свідчить і той факт, що на першому Міжнародному соціалістичному конгресі трудящих 1889 року по рекомендації Енгельса запросили Степняка, як представника Росії. І хоч він не зміг бути присутнім на конгресі, його підпис стояв під повідомленнями про скликання. Під ним документом, який закінчувався словами «Прохайте всіх країн, єдинокласно!» стояло одностайне ім'я в рядку «Росія» — Степняк.

Є. Таратута провела велику дослідницьку роботу в багатьох архівах, і її праця увінчалася успіхом. Чимало невідомих сторінок з життя Степняка-Кравчинського, його відносин з революційними діячами, з Енгельсом стали завдяки їй відомі широким колам читачів. До ювілею Фрідріха Енгельса читачі одержали дуже цінну книгу, яка, треба сподіватись, не залишиться на полицях книгарень і бібліотек.

В. ГАНОЦЬКИЙ.

(Закінчення).

годні її випередив Леонід Соловйов з кінного заводу, надіслав за десять місяців по 3456 кілограмів молока на корову. Цього року він провів конкурсів цікавості, визначив методи роботи дояра. Незабаром учасники нарад, семінарів слухатимуть розповідь про кращого тваринника району.

Зустріч молоді з ветеранами праці, відвідина учнівських виробничих бригад — це теж обмін досвідом, запозичення передового, обговорення проблем, суперечки і знахідки. А кульмінація всіх зустрічей — завіт молодих виробничників району. Цього року він проведений спільно з райкомом партії. Отже, в ньому взяли участь найкращі люди, які представляли трудівників різних поколінь, і можливості для вивчення та запозичення сучасних методів праці, узагальнення досвід окремих тваринників, механізаторів, садіводів розширилися.

ВЕЛИКІ надії покладає райком на конкурси молодих ораторів, майстрів машинного доіння. Конкурси популяризують

імена передовиків, наочно, прикладом відповідають на те, які, збуджують творчу думку, активізують соціалістичне змагання. До конкурсів ретельно готуються, проводять їх систематично. До їх організації підключається рада

А ЯК САМЕ?

молодих спеціалістів, керована інженером виробничого управління сільського господарства Анатолієм Крівцем.

Чимало доброго, позитивного показали нам працівники райкому комсомолу, зокрема секретар Михайло Ягоденко. Він персонально відповідає за поширення передового досвіду серед сільської молоді, це справа, в якій М. Ягоденко зацікавлений безпосередньо. Ми бачили, наскільки ділова ця зацікавленість. І разом з тим натрапляли на недоліки.

В комсомольській організації колегіально Івані Кудинцеву на зборах, засіданнях комітету ніхто й словом не обмовився про якісь там досвід, випадковості, прикрий вплиток, неперозуміння?

Серйозний документ: матеріали пленуму райкому комсомолу, котрий відбувся 19 серп-

ня цього року. Пленум обговорював завдання комсомольських організацій району щодо виконання рішень липневих Пленумів ЦК КПРС, ЦК Компартії України, II пленуму ЦК ВЛКСМ. Здавалося б, тут стрімко особливий наголос на

використанні резервів. А передовий досвід — один з невичерпних резервів. Проте в доповіді Михайла Ягоденка про це згадано побіжно, у кількох словах, щось на зразок «ще недостатньо». Зрозуміло, між конкретних завдань з цього питання не визначила й постанови.

ПРОЦЕС виконання задуманого складається з двох одноважливих компонентів: організація і контроль. Останній передбачає відповідальність, звітність, глибокий аналіз. Закінчується рік. Рік завершення великих планів і початку нових, ще більших. І ось

районний комітет комсомолу не знаходить за потрібне обговорити на засіданні бюро чи на пленумі стан пропаганди і поширення передового досвіду, заслухати завіт хоча б одного секретаря первинної організації. Якими ж тоді шляхами здійснюється контроль? А коли є тільки одна — організація і нема другого — контролю, помилки, промахи неминучі. Недоліки накладаються на недоліки. Скажімо, підняту у цій статті тему зовсім випустила з поля зору лекторська група райкому, плануючи цикл публічних виступів на 1970 рік. Чи ж можна щось виправити? Час безповоротно втрачений.

З великим ентузіазмом взялися райкомівці за створення кабінету комсомольської роботи. Зараз там знайдете майже все, що може згодитись комсомольському активістові. Майже, але не все. Нічого — про досвід хліборобський, проте, якими методами його вивчати, поширювати, про багатство тих форм, які застосовуються лише в одному Олександрівському районі.

Бачили ми в руках Михайла Ягоденка скромну синю папку.

Зміст її значно багатший зовнішнього вигляду. Папка містить узагальнення кращого досвіду певного кола комсомольської діяльності: «Комсомольські збори — школа виховання активності членів ВЛКСМ», «Організація і зміст роботи комітету комсомолу», «Комсомольська група — центр роботи з молоддю», «Робота з неспівковою молоддю». Мимоволі думається: може б поповнити папку досвідом поширення досвіду в сільському господарстві. Згодилось би багатством.

Можливо, ми надто суворі до М. Ягоденка. В нього обов'язків та обов'язків. Робочий день ушліщений до краю. Відповідати за пропаганду хліборобських здобутків — його справа. Хай. Але чи нема щось, що б міг взяти на себе частину організаційних клопотів? Чом нема. Є. Цього року створені постійні комісії райкому. Одна з них називається так: постійна комісія по роботі з молодими виробничниками. Від неї, як кажуть, слід би нам і танцювати. Але... комісія не працює. Нема від чого ганцювати.

А досвід — є. Справа лише в тому, щоб нові здобутки знайти якнайшвидше розповсюдження.

Г. ПРОКОПЕНКО, І. БЕЗДІТНИЙ, спецкори «Молодого комунара».

ПІОНЕРСЬКА СТОРІНКА № 4 (7)

ЦОТИРИ місяці крокує радянська піонерія в марші «Завжди на поготові!» Курс маршу — до ювілею Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна. Ціль маршу — перевірка вірності кожного піонера Урочистій обіцянці, Законам юних піонерів. Позивні — «То-

бі, Радянська Батьківщино, тобі, рідна партіє, — наші знання, наша праця, наша вірність і любов».

Ви вирушили в похід. На рахунок кожної піонерської організації вже відмічено перші кроки. Йде змагання між загонами і дружинами за право називатись правофланговими.

Сьогодні піонери з дружиною імені Зої Космодем'янської, що у восьмирічній школі № 1 міста Бобринця, розповідають про свої піонерські справи.

ЯКЩО МРІЄШ СТАТИ РОЗВІДНИКОМ

Ви знаєте, як позначається на карті, скажімо, дерево? А ми знаємо. Ми — це члени гуртка юних топографів. Веде його наша вчителька Парасковія Іванівна Калмиш.

Взимку проходилиме военізована гра «Зірниця». Готуються до неї всі піонери школи. Завдання — виграти неодмінно. І знання з топографії нам в цьому допоможуть.

Щоб не подумали, що це звичайний гурток, ми вирішили проводити його заняття, як справжні військові. Перш за все —

залізна дисципліна. Кожен гуртківець повинен мати форму і на заняття приходять в ній. Командир — Толя Ланецький.

Коли до школи завітав працівник військкомату майор Є. П. Сіпкін, похвалив нас. Адже майбутнім військовим знання топографії вкрай потрібні, тим більше, якщо мрієш стати розвідником.

Володимир
ДРИМЧЕНКО,
учень 7-го «А» класу.

За село вийшли юні топографи. Сьогодні вони вчаться орієнтуватись на місцевості. Заняття проводить вчителька П. П. Калмиш. Фото М. КОЦА.

ЯКИЙ ВІН, КРАКІВ?

Ми довго сперечались, з піонерами якої країни нам поговорити. А потім вирішили, що подружимо з польськими харцерами. В перекладі на нашу мову це означає — лицарі. Написали листа краківським піонерам.

Я теж надіслала листа до Кракова. На конверті вивела напис: «Школа № 1, п'ятий клас, двадцять третьому учневі по списку». Це тому, що в класному журналі моє прізвище теж стоїть на двадцять третьому місці. Який він, Краків? Адже я його бачила лише маленьким кружечком на карті. Ще не знаю, ким виявиться мій польський знайомий, хлопчик чи дівчинка, але розповім йому все, що знаю про своє місто, про наш чудовий край, про друзів.

Мої подруги теж написали листи. Хто в Варшаву, хто в Гданськ, хто в Зелену Гуру... Як добре, що дружба не має кордонів.

Таня ШАПОВАЛ, піонерка загону імені Павлика Морозова.

„ЯК ВОВА“

Вова Попов приходить до нас щодня. Він наш загонний вожатий. А ще — Вова любить нас, і ми його теж. З Вовою дуже цікаво. Він приносить нам книги, читає їх. Запам'яталась казка про Двогорового Змія. А оце нещодавно ходили з ним дивитись п'єсу «Казка про Скомороха і царя Гороха». Смішний такий цар... Ми Вову слухаємо. Щодня

перед початком уроків він перевіряє наші домашні завдання. І якщо хтось не виконав, гнівається. А нам тоді соромно стає перед своїм загонним вожатим.

Вова організував змагання між «зірочками». Розповідає нам про піонерську організацію. Ми знаємо, що в піонери приймають тільки кращих, тому намагаємось бути такими, як Вова.

А вчора Вова сказав, що підемо разом дивитись цирк. Ой, як цікаво!

Таня КИСЕЛЬОВА,
учениця 3-го «А» класу.

РОЗПОЧАЛИ З СУБОТНИКА

Кожен будинок закладається з цеглин. А цей будинок — особливий. Палац піонерів на Чукотці будуватиметься всією піонерією країни, в фонд його будівництва кожна піонерська дружина зробить внесок. От і виходить, що цеглини для Палацу ніби надійдуть з усіх куточків нашої Батьківщини.

В марш «Завжди наготові!» ми вирушили 2 жовтня. Стартували з піонерської лінійки. Вона була особливо урочистою. Адже на ній ми визначили маршрути, вирішили всією дружиною боротись за право називатись правофланговими.

Після закінчення маршу на карту «Піонербуду» будуть нанесені трудові справи піонерії. Буде і наш внесок. Хлопчики й дівчатка нашої школи працюють. Допомогали збирати врожай на полях колгоспу «Комінтерн», самі обладнали шкільний спортивний майданчик. Для операції «Чукотка» вирішили зібрати десять тонн металевого брухту, а зароблені гроші перерахувати в фонд будівництва. Наш перший суботник вже відбувся.

Саша ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО,
член ради дружини імені Зої Космодем'янської.

УСІМ КЛАСОМ

В нашому 7-му «А» майже кожен піонер ходить на заняття гуртка. Одному до вподоби географічний, другому — математичний, а мені, наприклад, фізичний гурток. Перш уроками, або після уроків ми обмінюємось враженнями. І тоді кожен учень знає щось цікаве від своїх друзів. А іноді увесь клас захоплюється однією справою. Виготовляли

ми на фізичному гуртку електрифіковану карту-схему. Бачили б ви, що робилось у нашому класі! Той несе електролампочки, той — дріт, той — фарбу. І всі запитують: «Чи скоро?»

Ото було радості, коли схему продемонстрували перед однокласниками!

Саша Крутій,
учень 7-го «А» класу.

«Ковалевський Вадим Феліксович. Лейтенант артилерії. 1918 року народження. В 1939 році закінчив десять класів нашої школи і цього ж року був призваний в армію. Загинув в селі Ляхова, Латвійської РСР в 1944 році...»

«Забродський Всеволод Маркович. Заступник командира по політичній частині. Народився в 1918 році, загинув смертю хоробрих під час звільнення Молдавії від німецько-фашистських окупантів...»

ВОНИ НОСИЛИ ЧЕРВОНІ ГАЛСТУКИ

Залиси, фотокартки. Вони зберігаються в товстих папках в піонерській кімнаті. А листи все надходять і надходять з різних міст і сіл. Це піонери школи збирають матеріал для написання літопису своєї

піонерської організації. В ньому йтиме розповідь про перших піонерів, про героїв Вітчизняної війни, про славних трудівників, які навчалися в школі, носили в свій час піонерські галстуки. Розповідь довжину в півстоліття.

Піонери з дружини імені Зої Космодем'янської розповіли про те, як вони крокують у марші «Завжди наготові!» А як ідуть справи у вашому загоні, у вашій дружині! Ми чекаємо, юні друзі, що в своїх листах у редакцію ви поділитесь успіхами і турботами, піонерськими новинами. Пишіть нам.

„НАЙРАМДАЛ МАНДУГАЙ!“

Цими словами монгольські піонери відповідають на привітання. Означають вони: «Хай живе дружба!»

Монгольська Народна Республіка лежить в Азії, по сусідству з Радянським Союзом. Це край скотарів, або аратів. Майже половину Монголії займають гори, є тут і густі ліси і зручні пасовиська. У лісах водяться дикі кабани, кози, лисиці, білки. Зустрічаються вовки та барси.

Є в Монголії пустиня, що називається Гобі. Моря немає, однак є річка Селенга, яка впадає в озеро Байкал.

Монголія перша після Радянського Союзу почала будувати соціалізм. На монгольському новому гербі намальовано вершника, що скаче на схід сонця — образ нової Монголії, яка народилася в промінні Великого Жовтня.

Піонерська організація Монголії з'явилася давно, ще в травні 1925 року. Тепер вона налічує 72 тисячі піонерів.

Монгольські піонери називають себе сухебаторіацями, на честь національного героя Монголії революціонера Сухе-Батора. Сухебаторівці допомагають дорослим збирати біле золото — вовну

ПРО ТВОЇХ РОВЕСНИКІВ З СОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇН

та пух. Є в них і «зелений патруль», що охороняє зелені насадження.

Монгольські піонери носять галстуки червоні з голубою смужкою. В столиці Монголії Улан-Баторі є будинок піонерів — Палац радості імені В. І. Леніна, де дітвора вчиться співати, грати на музичних інструментах, малювати, конструювати моделі, а також займається спортом. Діти дуже рано — з 4—5 років — починають їздити верхи на конях. Під час національних свят тут влаштовують кінні скачки, на яких вершівцями можуть бути тільки хлопчики та дівчатка віком від 5 до 11 років.

Газета монгольських піонерів називається «Піонерін унен» («Піонерська правда»), а журнал — «Оюун тулхуур» («Ключик розуму»).

Запам'ятайте кілька монгольських фраз «Сайн байна уу!» (Добрий день), «Баяртай!» («До побачення»), «зангилаа» (піонерський галстук), «од» (зірка).

КУТОЧОК ЦІКАВИХ ПРИГОД

НА ПАЛУБІ— БІЛИЙ ВЕДМІДЬ

Дивовижний випадок стався в Камчатській затоці Тихого океану. До рибалок на судно завтав... білий ведмідь.

Рибальський бот Усть-Камчатського рибкомбінату промишляв за кілька миль від берега. Вранці механік Князев піднявся з кубрика вгору по трапу і зазвер: на кормовому майданчику спокійнісінько спав білий ведмідь. Рибалки обережно вийшли на палубу, завбачливо дишавши відчиненими двері в рубку. Нічний гість повільно підняв голову, потяг носом повітря, підвівся і спокійно стрибнув у воду, взявши курс до берега.

Чим пояснити появу влітку жителя Північного Льодовитого океану біляш як тисячу кілометрів на південь від звичних місць свого проживання? Очевидно, білий ведмідь заплив сюди весною на крижині, а достаток корму білих берегів Камчатки, де багато миби і нерпи, сприяв тому, що стародавні люди не поміщав залишки цей район.

НЕЗВИЧАЙНА ДРУЖБА

... «Живуть, як собака з кішкою». — так кажуть про недругів. Але не завжди це прислів'я вірне.

В селі Заріччі Гдовського району Псковської області живе маленька собачка Білка. Вона мати двох цуценят, але їх віддали в сусідні села. Тоді Білка усиновила котеня, годувє його своїм молоком і ніжно виховує. Намагалась забрати котеня у Білки, але вона «оголосила» голодомку. Щира материнська любов примусила людей припинити «дослід».

... Новонароджене лисеня залишилось без матері. Маленьке змійтко підкинули до кішки, яка годувала котенят. Кішка люблязо прийняла знайду в свою сім'ю. Коли котенята підростали і стали самостійними, лисеню поселили разом з кішкою.

Ось уже другий рік вони живуть у великій дружбі на фермі Терновтоського звіроводного радгоспу Вірменської РСР.

... Порося Мілі з каліфорнійського зоопарку подружилось з собакою Джемі. В його товаристві малий почував себе в повній безпеці.

... Багато ходять легенди про лютий поров горил. Але мешканців джунглів властива і ніжність. Горила з Гаванського зоопарку досить ласкаво ставиться до малого котенятка.

«Планета сьогодні»

Таку назву має клуб політінформатора селища Онуфріївки. Клуб існує другий рік і вже здобув велику популярність у жителів райцентру. Щочетверга тут з лекціями і бесідами виступають партійні і комсомоль-

ські пропагандисти, політінформатори, лектори. Вони розповідають про події, які сталися в нашій країні і за рубежом за минулий тиждень.

Для унаочнення бесід і лекцій рада клубу широко використовує тематичні кінофільми, діафільми, діапозитиви.

УНІВЕРСИТЕТ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ

Відкрився у місті Світловодську. Його слухачами стали народні засідателі, голови й члени товариських судів, комсомольські «прожектористи», голови заводських і цехових комітетів профспілок, начальники та інспектори відділу кадрів підприємств міста.

Відбулося перше заняття в ново-

му народному університеті. Лекцію «Радянський суд на сторожі соціалістичної законності» прочитав голова районного суду Т. Бумажников. Лектор познайомив слухачів також з порядком проведення щорічних виборів народних суддів УРСР.

О. ГАЙКО.

„ДІТЯМ ПОТРІБЕН КУМИР...“

— Змагання взагалі пройшли непогано. Але, на мій погляд, спортсменам бракувало росту майстерності. І було б добре, якби виступали дівчата, які тренуються за програмою майстрів. Бо досвідченого спортсмена за роботою не завжди побачиш. А дітям потрібен кумир, треба на когось рівнятися...

Так прокоментувала першість міста з художньої гімнастики серед школярів головний суддя змагань, суддя республіканської категорії Валентина Семенівна Бикова.

Отже, про турнір юних грацій.

Уболівальників захопили вправні з стрічкою, які виконала Олена Толкунова (СШ № 6). Вона вийшла продемонструвала свою майстерність, виступаючи з м'ячем, виконуючи акробатичні етюди. І в підсумку — перше місце серед розрядників-юніорів. Найвищий бал також отримала Наталка Цупрій (СШ № 6), Іра Галинос (СШ № 34) та Іра Шейна (СШ № 6).

Гострою була боротьба серед спортсменок, які змагалися за програмою І спортивного розряду (серед дорослих). Тут першість виборола Гетяна Жабо (СШ № 34). За нею була її однокурсниця Лариса Трофімець...

Тепер — про організацію змагань. Вони пройшли чітко, організовано, викликали захоплення у уболівальників. Але, на жаль, у спортивному залі, крім спортсменок, прихильників цього захоплюючого виду спорту було мало. І це в якійсь мірі тому, що в місті не було жодної афіши.

В. МІРВИЧ.

На фото: вокальний ансамбль балетно-театральної школи. «Мрія» Знам'янської Фото В. КОВАКА.

ШАХИ НОВИЙ ЧЕМПІОН

В міському шаховому клубі закінчилась першість обласної ради ДСТ «Спартак» з шахів. Десять спортсменів вибороли чемпіонський титул. По 9,5 очка з 11 можливих набрали два шахісти — Валентин Марченко та Федір Момот. Але останній мав кращий коефіцієнт партій і став переможцем турніру. Далі списком турнірної таблиці продовжили Ф. Момот та Ф. Долгопол. Всі три призери здобули право на участь в чемпіонаті області, який почнеться 12 грудня.

М. ІВАНЧЕНКО.

ПОКАЗУЄ КІРОВОГРАД

НЕДІЛЯ, 29 ЛИСТОПАДА. ПЕРША ПРОГРАМА, 9.05 — Ранкова гімнастика для дітей. (М). 9.15 — Новини. (М). 9.30 — Для школярів. «Будильник». (М). 10.00 — Науково-популярна програма «Здоров'я». (М). 10.30 — Для юнацтва. II тур олімпіади з фізики. «Три дні без підказки». (М). 11.35 — «Знаємо, виклемо, робимо». (Київ — Ворошиловград). 12.25 — Наша афіша. (К). 12.30 — Телефільм «Веселі рибалки». (К). 13.00 — «Шедьєр». «7-а симфонія Бетховена». (НДР). 14.00 — На юбок Інтербачення. Художня гімнастика. (М). 15.15 — «Сонячний полудень Вірменії». Літературна пере-

дача. (К). 16.00 — Для воїнів Радянської Армії і Флоту. (Калінінград). 16.30 — Музичний кіоск. (М). 17.00 — Кольорове телебачення «Клуб кіномандрівників». (М). 18.00 — Назустріч ХХІV з'їзду КПРС і ХХІV з'їзду КПУ України. Тележурнал «Образ комуніста в радянській опері». (К). 19.00 — Художній фільм «Брати Карамазови». III серія. (К). 20.30 — Програма «Час». (М). 21.00 — Камертон доброго настрою. (Львів). 21.35 — Тележурнал «Пошук». (М). 22.25 — Виступають лауреати міжнародних конкурсів. (К).

ПОНЕДІЛОК, 30 ЛИСТОПАДА. ПЕРША ПРОГРАМА. 11.00 — Телевізії. (К). 11.10 — Художній фільм «Карантин».

МИ ЙШЛИ вулицею селища, обмінюючись думками щодо примхливого характеру осені. Згадався липень, коли, як би не був зайнятий роботою, а знайдеш таку хвилину, щоб пірнути у прохолоду ставку, і втомився як і не було... А нині онде знову засвітився горизонт і хтось, скільки ще доведеться місити масний чорнозем.

— А такий доведеться, — посміхнувся мій супутник. — Професія...

Професія у Ігоря Котляра й насправді не з легких. Він — слідчий районного відділення міліції.

Приміщення районного відділення, куди ми, нарешті, прийшли, пахло фарбами і ще чимось, притаманним лише будові: закінчувався ремонт.

— Чи не краще звернутись до блокнотів? — Ігор простягнув мені пухленьку, як він сказав, чергову книжку. Лаконачні записи, цифри, різнокольорові лінії, і вже зовсім незрозумілі позначки замігали перед недовісвідченими в слідчій справі очима.

«С. Пархоменко. Ріг вул. Леніна і Чкалова. Де півгодини? Винен...»

РОЗПОВІДАЄ ПРОТОКОЛ

Близько одинадцяті години ночі на столі чергового районного відділення міліції зазвонив телефон.

— На розі вулиць Леніна і Чкалова кілька хвилин тому незнайомий мотоцикліст збив хлопця. Мотоцикл маркі М-72 чорного кольору. Невідомий зник у напрямку до млина. Швидку допомогу викликано.

Ігор щойно повернувся з завдання. Але не відпочивав в колі сім'ї чекав його цього вечора. Разом з автоінспектором П. Яровим вони вийшли на місце події. Хлопець років сімнадцяти-вісімнадцяти лежав на руках у товаришів, чекаючи на «швидку». Штанна в нього була розірвана, з ноги текла кров.

Мотоцикл М-72 наздогнали на виїзді з Олександрівки. Чи той? На всяк випадок зупинили. Від водія ткнуло сивуху. Слідчий звернув увагу на таку деталь: мотоцикл був у висохлій грязюці, але одна з підніжок виявилася чистою, ніби по ній хто вдарив. На ній же було виявлено і кілька шматочків ниток (як потім встановила експертиза — від одягу потерпілого).

Водія затримали. Ним виявився Семен Пархоменко, муляр з Новомиргородського району. Зрештою, він відмовлявся недовго, оскільки факти повністю підтверджували його провину.

Але...

Цього ж таки вечора черговому міліції незнайомий жіночий голос сповістив, що неподалік від ресторану, у темному провулку, міцної будови чоловік, обличчя якого не

було видно, побив хлопчину. І той лежить непритомний. Щоправда, хлопчину на місці не знайшли. Прийшовши до пам'яті, він добрався до бурякопильного пункту, звідки попутним автомобілем поїхав у село Буквар, де мешкав.

Хто б це міг бути? В ресторані того вечора увагу офіціанта привернула компанія з трьох чоловік (один з них був Пархоменко) розв'язною поведінкою, лайкою тощо. Але згідно показань Пархоменка і його товаришів по випивці, з ресторану всі троє поїхали в напрямку до млина. Чому ж тоді двоє залишили мотоцикл при виїзді? І чи все вірно у їх свідченнях?

Свідство тривало більше місяця. Поступово стало зрозумілим, що з часу перебування Пархоменка в Олександрівці, розписаного слідчим погодження,

Марійчина

ЛЯЛЬКА

ЗАПИСИ В БЛОКНОТІ МОЛОДОГО СЛІДЧОГО

випадають тридцять хвилин. Згідно твердження затриманого, він увесь вечір сидів у ресторані. Офіціанти ж свідчили, що саме в цей час його за столиком не було.

А потім знайшли свідків бійки. Пархоменка впізнав потерпілий... Зрештою, він зізнався у заподіяному злочині і відбуває заарештованого покарання.

Повідінку ж його друзів, які не відтягли Пархоменка від бійки, не зупинили після того, як той збив з ніг перехожого, розглядав товариський суд.

РОЗПОВІДАЄ ДРУЖИННИК

«Борис С.»

Борис С. влаштувався працювати у нас в колгоспі і нічим не відрізнявся від інших, хіба що якоюсь замкненістю. Потім узнали, що до переїзду в село він був членом секти, а оскільки сектантів у нашому селі немає, то мовився вдома. Пробували поговорити, але він лише відмахувався:

— Все від бога.

З його появою в селі почали зникати дрібні речі. У того, дивись, ватинка не стало, у іншого гумових чобіт. І чомусь перед крадіжкою люди бачили Бориса.

Якось при нагоді я розповів Ігорю Васильовичу про це. Той порадив прослідкувати за новобудиним.

Ми з хлопцями ніби нещодавно час від часу бачили поблизу помешкання Бориса. Помітили, що вечорами він йде до центру села, ходить навколо криниці, щось оглядає. Сновити Ігорю Васильовичу, а за день зробили засідку. Слід сказати, вчасно. Після опівночі з мішком під рукою Борис вийшов з двору і попрямував до

криниці. Та тільки-но він підійшов до джерела, як його зупинив різкий окрик:

— Сідай!

У мішку Бориса знайшли нехитре злодійське знаряддя: ломик та плоскозубці. Отже, вирішив чоловік порушити християнську заповідь «не укради».

З несподіванки кандидат у злочин навіть не відмовлявся. Врештеш, злочини, справу не було передано до суду.

А як тепер?

Не скажу точно, чи ще вірять Борис у бога, а от у силу колективу і в людей повірив. Зараз його можна побачити в гурті з молодими людьми, на колгоспних зборах. А оце нещодавно побували у вірогідних селомогонщиків (це є, на жаль, такі!) В складі комісії був і Борис.

«Заходив Олександр, Кучинський, доніс лляку...»

РОЗПОВІДАЄ І. КОТЛЯР

Це ж найприємніше в нашій роботі, коли людина, яку ти викрив у злочині, яка вбачала в тобі персонального ворога, відбувши покарання, заходить сюди в кабінет:

— Відбув. Тепер житиму зовсім по-іншому.

Заходять. Більшість заходять.

А з Сашком було своєрідно. Вкрай хлопчина в колгоспі поспівний матеріал. Викрив у злочині, він швидко зізнався, а тому наші службові бесіди з ним велись більш у педагогічному руслі. Жаль було хлопця, хотілось відкрити йому очі на життя перед тим, як почне відбувати покарання.

Скоро повернувся. Зайшов до мене. Бачу, щось хоче сказати, але не наважується. Запитав:

— Важко мені Ігорю Васильовичу. Ось і відбув покарання, усвідомив свою провину. Достроково звільнився і ніколи вже не стану на хибний шлях. Але ж в селі мене за злодія мають. Як бути, щоб люди повірили...?

Розмова була довгою. Потім я зустрівся з головою колгоспу, з секретарем партійної організації. Олександра прийняли в трудову сім'ю колгоспу «Дружба», ніхто не нагадував йому про минуле. Згодом він відчув себе своєю людиною в колективі.

А нещодавно зайшов до мене з ллякою.

— Марійці купив, — каже, — донечку...

Нашу бесіду перервав виклик до начальника відділення. За деякий час Ігор повернувся і почав складати речі в портфель.

— Термінове завдання, — ніби виправдовуючись промовив він. Потім глянув у вікно. Важкі хмари нависли над селищем — вдарили перші краплини дощу.

— Отак. «Три доби нам не спати, три доби крокувати». Майже, як у вас...

Б. КУМАНСЬКИЙ, спецкор «Молодого комунара», смт. Олександрівка.

Наша адреса і телефони

м. Кіровоград, вул. Луначарського, 36.
Телефони: відповідального секретаря — 2-43-35, відділу військово-патріотичного виховання і спорту — 2-45-35, ресми відділів — 2-45-36.

«МОЛОДОЙ КОМУНАР», орган Кіровоградського обкому ЛКСМУ, г. Кіровоград.

Друкарня ім. Г. М. Данилова, обласного управління по пресі, м. Кіровоград, вул. Гліни, 2.